

# **Türkiye'de ÇED'in gelişimi, yasal ve yönetsel boyutları**

## **Türkiye’de ÇED’in gelişimi, yasal ve yönetsel boyutları**

Çevresel etki değerlendirmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek etkilerinin belirlenmesi ve olumsuz yönlerdeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülen çalışmalardır.

Bütün ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de Anayasa, yasa ve yönetmelikler çerçevesinde ÇED’in yasal dayanağı vardır ve bu dayanaktaki her bir unsurun kabul veya onay tarihi aynı zamanda ÇED’in Türkiye’deki gelişme süreci konusundaki göstergelerdir.

# ÇED Mevzuatı

T.C. Anayasası

2872 Sayılı Çevre Kanunu

Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği

# ÇED'den sorumlu ve yetkili Kamu Kurumu

**Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**

**Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü**

# ÇED Yönetmeliği

- ÇED Yönetmeliği ilk olarak, **07.02.1993** tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Uygulamada ortaya çıkan sorunların giderilmesi, etkin ve verimli bir uygulamanın sağlanması, ülkemiz şartları da dikkate alınarak ve AB mevzuatına uyumu sağlanması amacıyla;
  - ✓ 23.06.1997,
  - ✓ 06.06.2002,
  - ✓ 16.12.2003,
  - ✓ 17.07.2008,
  - ✓ 30.06.2011,
  - ✓ **03.10.2013** (Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi sisteminin devreye alınması ile ÇED Süreci içerisinde yer alan tüm süreçlerin elektronik sistem üzerinden gerçekleştirilmesi için yapılan revize),
  - ✓ **25.11.2014** tarihli düzenlemeler yapılmıştır.

# **Çevresel Etki Değerlendirmesinin (ÇED) Türkiye'deki Yasal Prosedürü ve Uygulamalar**

# **Türkiye'de ÇED Yönetmeliği Çerçevesindeki Projelerin Gruplandırılması**

# Türkiye'de ÇED Yönetmeliği Çerçevesindeki Projelerin Gruplandırılması

**ÇED Değerlendirmesine Tabi Projeler**

**Seçme, Eleme Kriterlerine Tabi Projeler**

**Uygulanacak Yöntemin Bakanlıkça Belirlendiği Projeler**

**Kapsam Dışı Projeler (Geçici Madde 2)**

**Kanuni Kapsam Dışı Projeler (Geçici Madde3)**



# **ÇED Yönetmeliği Listeleri**

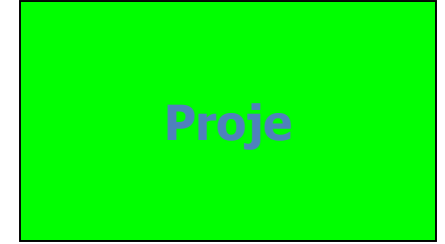
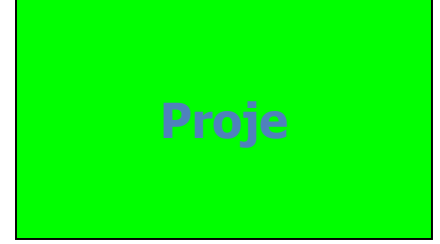
**GRUP-1**



**GRUP-2**



**GRUP-3**



**ÇED RAPORU  
HAZIRLANACAK  
PROJELER**

**ÇED RAPORU  
HAZIRLANMAYACAK  
PROJELER**

# ÇED Yönetmeliği Listeleri

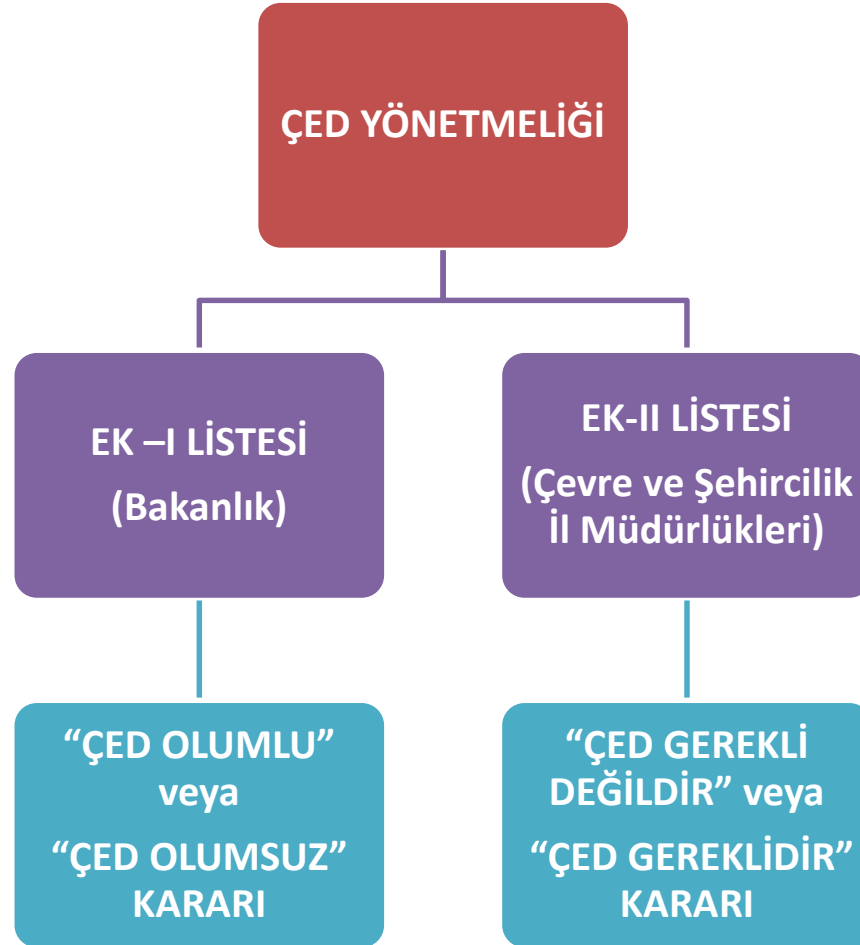
## EK-1 Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulanacak Projeler

- Bu listede yer alan projeler kirleticilik vasfı yüksek olan projelerdir.
- Bu projeler Bakanlık tarafından değerlendirilerek **ÇED Olumlu** veya **ÇED Olumsuz** kararı verilmektedir.

## EK-2 Seçme-Eleme Kriterleri Uygulanacak Projeler

- Bu listede yer alan projeler ise kirleticilik vasfı düşük olan projelerdir.
- Bu projeler Valilikler tarafından değerlendirilerek **ÇED Gerekli Değildir** veya **ÇED Gereklidir** kararı verilmektedir.

# ÇED Yönetmeliği Listeleri



# Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)

EK-I ve EK II listelerinde yer alan projeler için önce ÇED Kararı alınması gerekir.

**ÇED Olumlu/ÇED Gerekli Değildir** kararı olmadan; Orman İzni, Mera İzni, İşyeri Açma İzni, Teşvik vd. izinler verilememektedir.

**Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı** veya **Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir** Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez.

Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, **Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu** veya **Proje Tanıtım Dosyası** hazırlamakla yükümlüdürler (2872 sayılı Çevre Kanunu).

# Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)

## EK-I

Bakanlık 65 işgünü

- Nükleer santral
- Rafineriler
- Çimento Fabrikaları
- Kültür balıkçılığı (1000 ton/yıl üzeri)
- ..... 49 madde

## EK-II

İl Müdürlükleri 25 işgünü

- Su ürünleri işleme tesisleri
- Kağıt üretim tesisleri
- Cam üretim tesisleri
- Kültür balıkçılığı (30 ton/yıl üzeri)
- ..... 54 madde

# **ÇED Değerlendirmesine Tabi Projeler**

# ÇED Raporu Hazırlanması Zorunlu Projeler

**EK-1** listesinde yer alan projeler;

**"ÇED Gereklidir"** kararı verilen projeler;

Kapsam dışı değerlendirilen projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi EK-1 listesinde belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projeler.



# **Seçme, Eleme Kriterlerine Tabi Projeler**

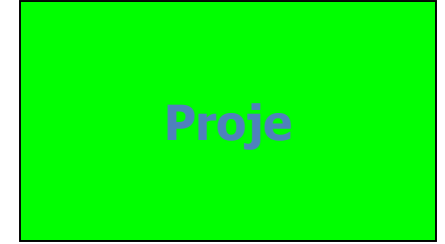
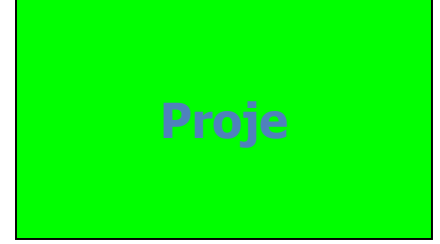
**GRUP-1**



**GRUP-2**

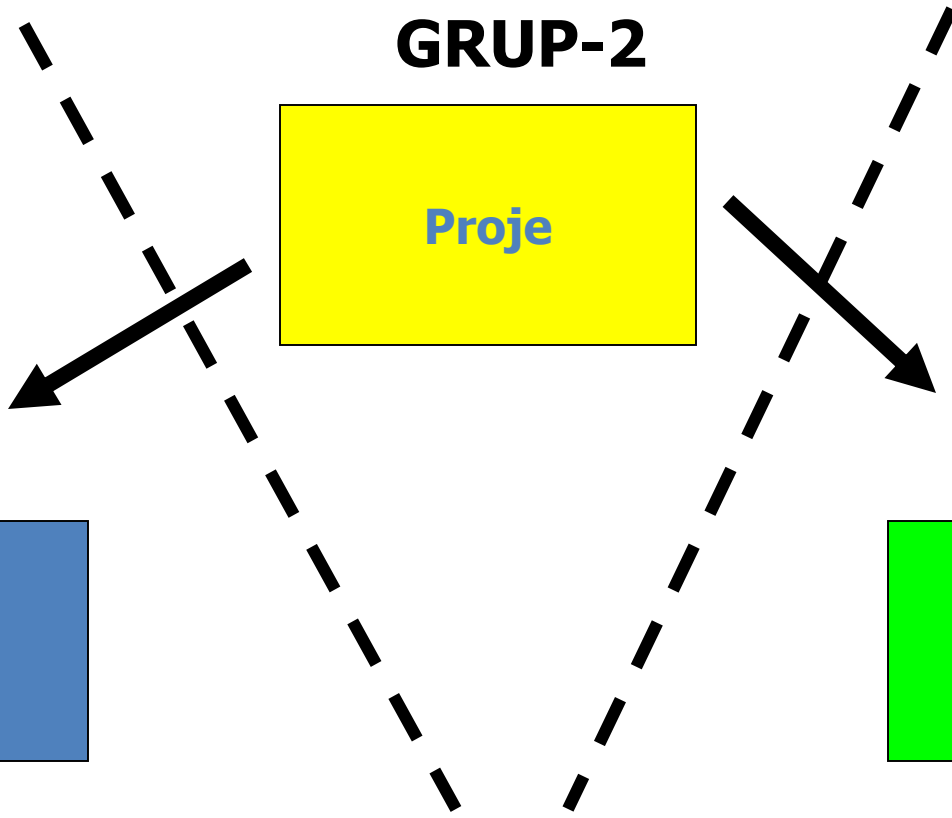


**GRUP-3**



**ÇED RAPORU  
HAZIRLANACAK  
PROJELER**

**ÇED RAPORU  
HAZIRLANMAYACAK  
PROJELER**



# Seçme, Eleme Kriterlerine Tabi Projeler

**EK-2** listesinde yer alan projeler;

Kapsam dışı değerlendirilen projelere ilişkin kapasite artırımını ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi ek-2 listesinde belirtilen projeler.

# **Uygulanacak Yöntemin Bakanlıkça Belirlendiği Projeler**

# Uygulanacak Yöntemin Bakanlıkça Belirlendiği Projeler

Afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi işlemleri, doğal afetler sonucu yıkılan, bozulan, tahrip olan veya hasar gören herhangi bir yatırımın bulunduğu yerde kısmen veya tümü ile yeniden gerçekleştirilmesi planlanan projeler;

ÇED Yönetmeliğine tabi olmayan veya Seçme Eleme Kriterlerine tabi olduğu halde proje sahibinin ÇED Raporu hazırlanması talebi üzerine Bakanlıkça uygun görülen projeler;

Organize Sanayi Bölgeleri, İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri, Endüstri Bölgeleri, Serbest Bölgeler ile Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde kurulması planlanan projeler;

Stratejik Çevresel Değerlendirme yapılan alanlarda kurulması planlanan projeler;

Teknoloji değişikliği uygulamak suretiyle, verim artırımına, doğal kaynak kullanımını azaltmaya ve/veya çevre kirliliğini azaltmaya yönelik yapılmak istenilen değişiklikler veya prototip üretim yapan projeler;

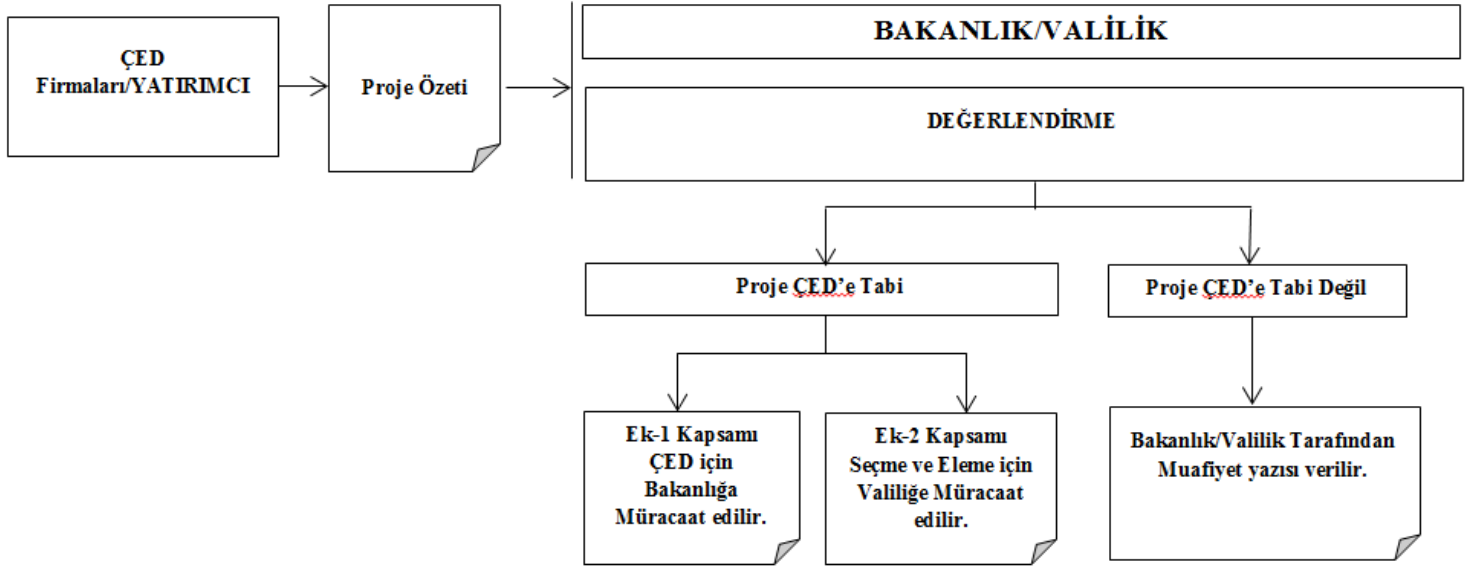
EK-1 listesi veya EK-2 listesinde olup, eşik değerı olmayan projelerde yapılacak her türlü değişikliği içeren projeler;

**“ÇED Olumlu”** veya **“ÇED Gerekli Değerdir”** kararı bulunan projelerde yapılacak kapasite artışı ve/veya genişletilmesi planlanan projeler.

## ÇED AŞAMALARI

## AKIM ŞEMALARI

### 1- PROJE'NİN ÇED YÖNETMELİĞİ KAPSAMINDA OLUP OLMADIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ

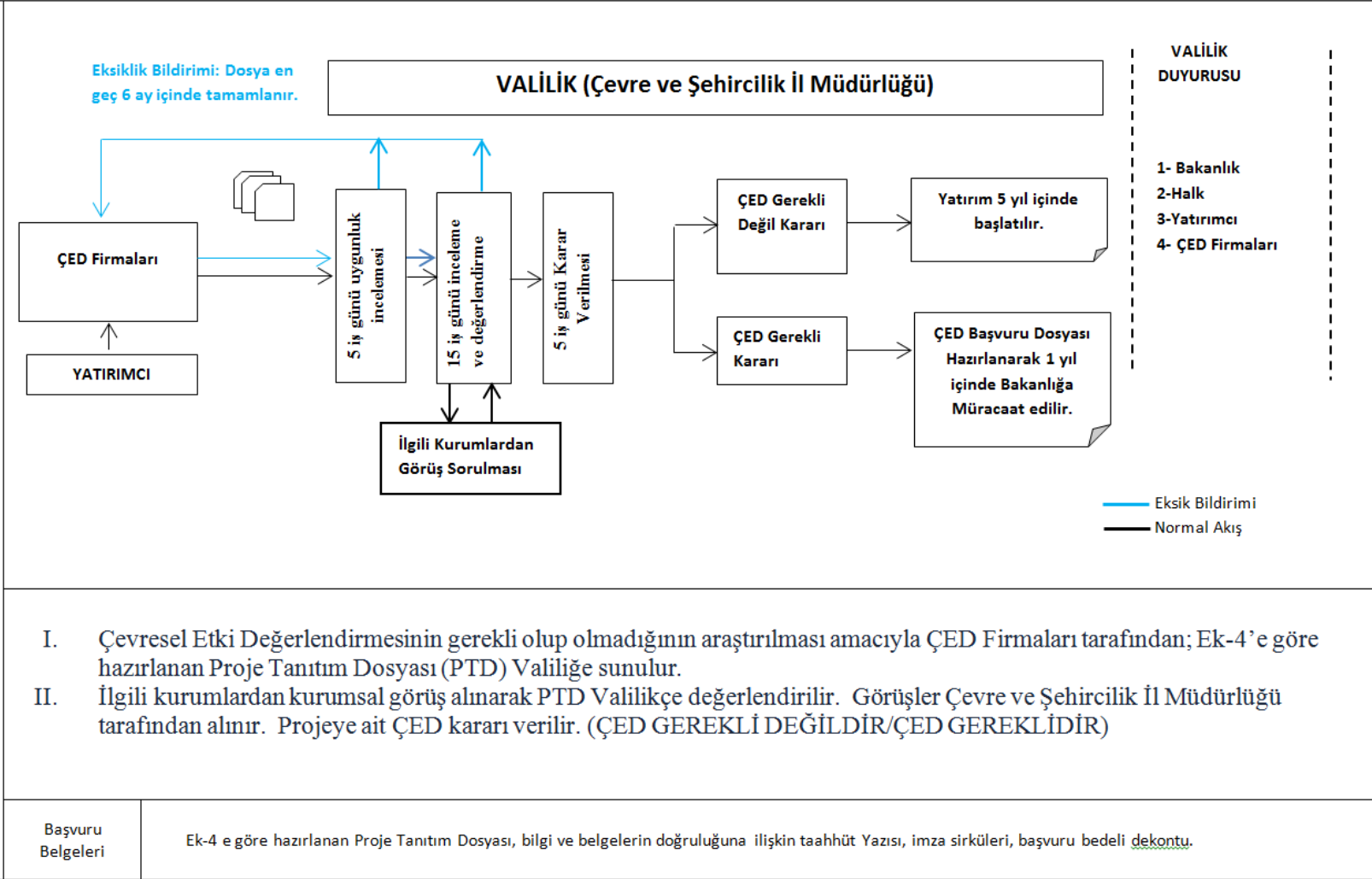


1. Yapılması planlanan faaliyetin ÇED Yönetmeliğine tabi olup olmadığı, proje özeti kapsamında Bakanlık/Valilik tarafından değerlendirilir.

Başvuru Belgeleri

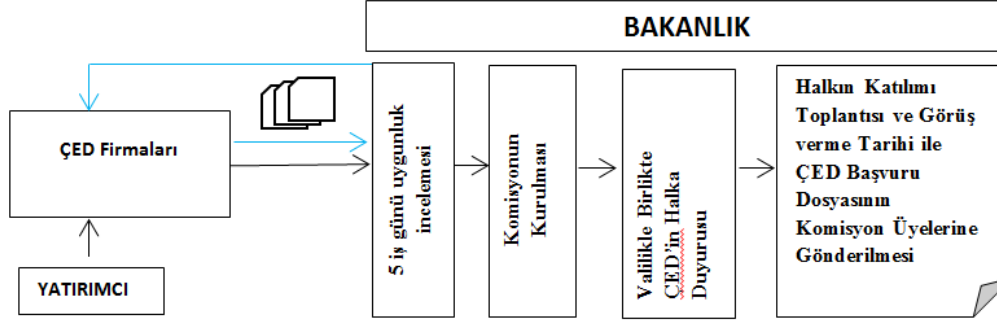
Proje Özeti

2- SEÇME – ELEME  
KRİTERLERİ  
UYGULAMA  
YÖNTEMİ  
(Ek-2 Listesine tabi  
Projeler)



### 3- ÇED SÜRECİNİN BAŞLATILMASI VE KOMİSYON TEŞKİLİ

(Ek-1 Listesine tabi Projeler ve ÇED Gerekli Kararı Alınan Faaliyetler.)



— Eksik Bildirimi  
— Normal Akış

- I. ÇED Firmaları Ek-3'te yer alan ÇED Genel Formatı esas alınarak hazırlanan ÇED Başvuru Dosyasını Bakanlığa sunar.
- II. Bakanlık tarafından başvuru dosyasındaki bilgiler dikkate alınarak, ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri, proje sahibi ve ÇED Firmalarından oluşan bir Komisyon kurulur.
- III. Proje ile ilgili olarak başvurunun yapıldığını, ÇED sürecinin başladığını, ÇED Başvuru Dosyasının halkın görüşüne açıldığını ve ÇED süreci tamamlanana kadar projeye ilişkin görüş ve önerilerin Valiliğe veya Bakanlığa verilebileceği Bakanlık ve Valilik tarafından anons, askıda ilan, internet vb. şekilde halka duyurulur.
- IV. Bakanlık, Halkın Katılımı Toplantısı ve kapsam belirleme için görüş verme tarihini belirten bir yazıyı ve Ek-3'te yer alan Genel Format doğrultusunda hazırlanmış ÇED Başvuru Dosyasını, Komisyon üyelerine gönderir.

Başvuru Belgeleri

ÇED Başvuru Dosyası (Ek-3'e göre), Vekâletname, İmza sirküleri

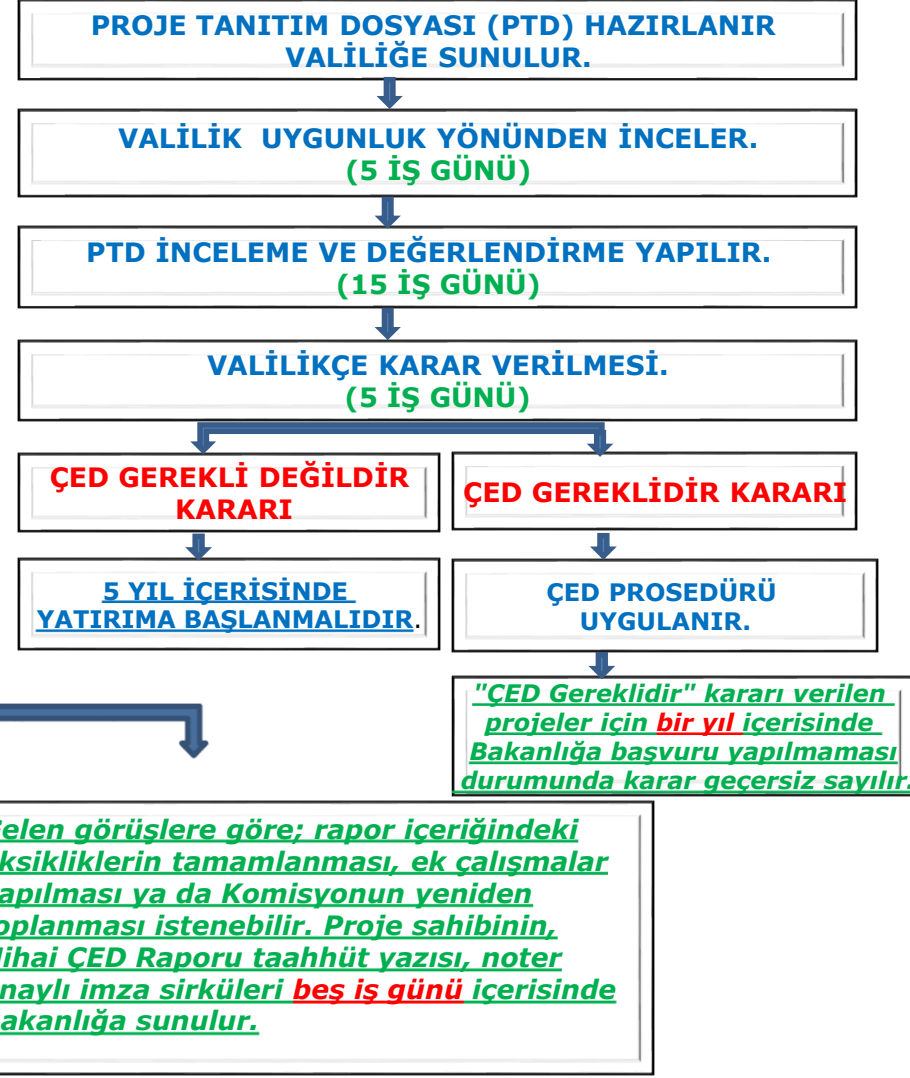


# ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ SÜRECİ

## ÇED SÜRECİ (EK-I)



## ÇED SÜRECİ (EK-II)



# **ÇED Raporu/Proje Tanıtım Dosyasının İçeriği**

# **ÇED Raporu/Proje Tanıtım Dosyasının İçeriği**

**Projenin Tanımı ve Özellikleri**

**Projenin önem ve gerekliliği**

**Projenin yer ve teknoloji alternatifleri**

**Proje Yeri ve Etki Alanının Mevcut Çevresel Özellikleri**

**Projenin İnşaat ve İşletme Aşamasında Çevresel Etkileri ve alınacak Önlemler**

**Halkın Katılımına ilişkin bilgiler**

# **ÇED Raporu/Proje Tanıtım Dosyasının İçeriği (EKLER)**

**Yerin koordinatları**

**Varsa; çevre düzeni, nazım, uygulama imar planı, vaziyet planı**

**Daha önceden ilgili kurumlardan alınmış belgeler .**

# **izleme ve Kontrol**

# İzleme ve Kontrol

Bakanlık, ÇED Raporu/PTD taahhütlerine uyulma durumunu izler ve kontrol eder.

Proje sahibi, "**ÇED Olumlu**" kararından sonra; yatırımın başlangıç, inşaat dönemine ilişkin izleme raporlarını Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum/kuruluşlara yaptırmakla, bu kurum/kuruluşlarda, izleme raporlarını İDK'da belirlenen periyotlarda Bakanlığa sunmakla yükümlüdür.

Proje sahibi, ÇED Yönetmeliğine tabi yapılacak değişiklikleri, Bakanlığa veya Valiliğe bildirmekle yükümlüdür.

# ÇED Yönetmeliği Kapsamında

**“ÇED Olumlu”** kararı alınmaksızın başlanan faaliyetler Bakanlıkça; **“ÇED Gerekli Değildir”** kararı alınmaksızın başlanan faaliyetler mahallin en büyük mülki amiri tarafından **süre verilmeksizin durdurulur.**

**“ÇED Olumlu”** veya **“ÇED Gerekli Değildir”** kararı alınmadıkça yatırıma ilişkin durdurma kararı kaldırılmaz.

**“ÇED Olumlu”** veya **“ÇED Gerekli Değildir”** kararı alınmaz ise, yatırımcı faaliyet alanını eski haline getirmekle yükümlüdür. 2872 sayılı Çevre Kanununun ilgili hükümlerine göre işlem tesis edilir.

Proje sahibinin taahhütlere uymadığının tespiti durumunda, taahhütlere uyulması için projeye ilgili Bakanlıkça/Valilikçe bir defaya mahsus süre verilebilir.

Bu süre sonunda taahhüt edilen hususlara uyulmaz ise yatırım durdurulur. Yükümlülükler yerine getirilmedikçe durdurma kararı kaldırılmaz. 2872 sayılı Çevre Kanununun ilgili hükümlerine göre işlem tesis edilir.

# **Kapsam Dışı Projeler (Geçici Madde 2) ve Kanuni Kapsam Dışı Projeler (Geçici Madde3)**



# **ÇED Kapsamı Dışındaki Projeler**

# ÇED Kapsamı Dışındaki Projeler

## **Kapsam Dışı Projeler (Geçici Madde 2)**

- ÇED Yönetmeliğinin ilk yayım tarihi olan 7/2/1993 tarihinden önce üretime ve/veya işletmeye başladığı belgelenen projeler ÇED kapsamı dışındadır.

## **Kanuni Kapsam Dışı Projeler (Geçici Madde3)**

- 23/6/1997 tarihinden önce kamu yatırım programına alınmış olup, 29/5/2013 tarihi itibariyle üretim veya işletmeye başlamış olan projeler ile bunların gerçekleştirilmesi için zorunlu olan yapı ve tesisler ÇED kapsamı dışındadır.

# e-ÇED Uygulaması

# e-ÇED Uygulaması

ÇED süreci 01 Kasım 2013 tarihinden itibaren elektronik ortamda devreye alınmıştır. **ÇED süreci 65 işgününde tamamlanmaktadır.** Sürecin her aşamasında yatırımcıların SMS ve e-mail ile bilgilendirilmesi sağlanmaktadır.

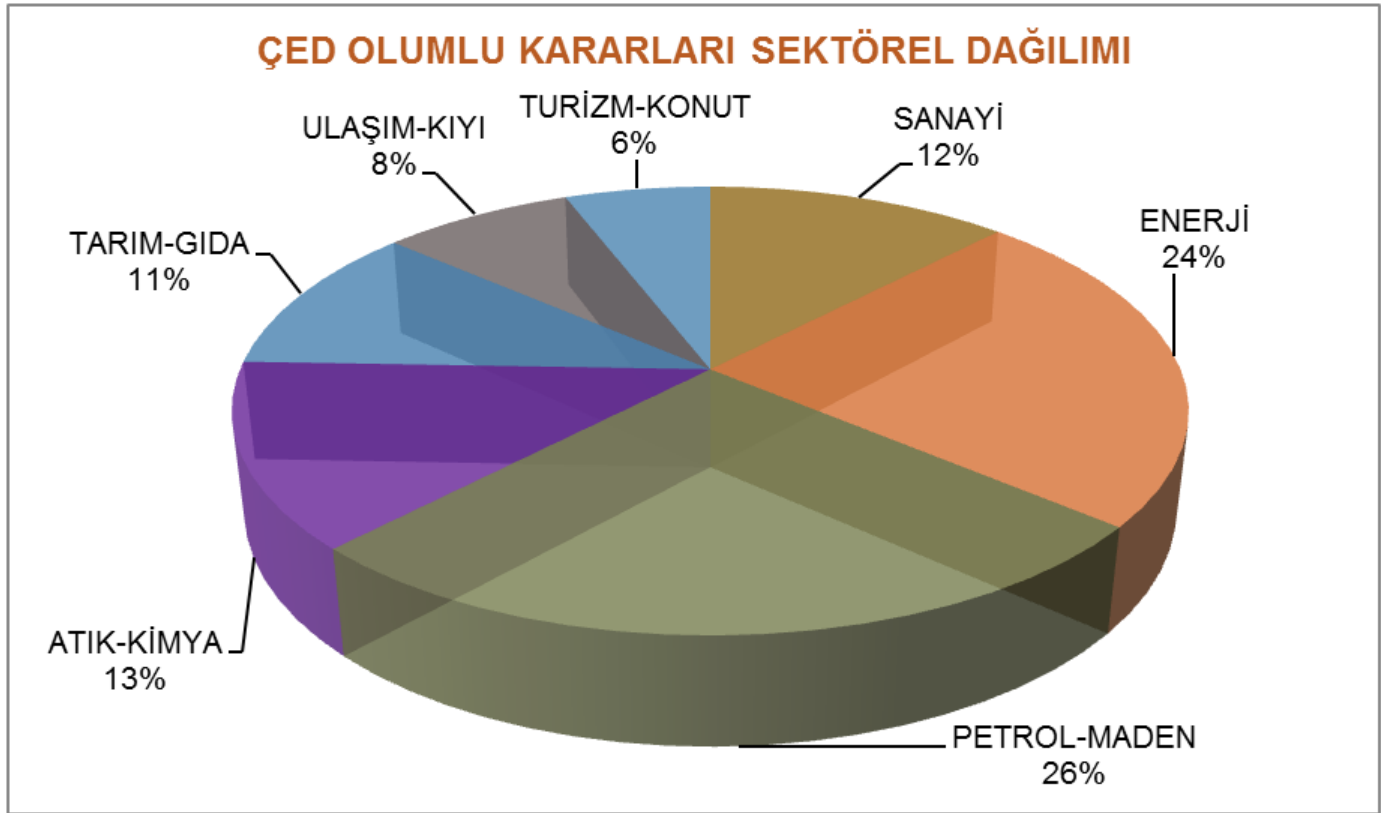
ÇED Raporları ve Proje Tanıtım Dosyaları elektronik kayıt altına alınarak arşiv oluşturulmaktadır. Projelerin ÇED süreçlerinin aşamalarının elektronik ortamda izlenmesi sağlanmaktadır. İnternet bağlantısı olan her noktadan masa, ofis ihtiyacı duyulmaksızın 7/24 başvuru yapılmasına ve değerlendirilmesine imkan sağlanmıştır.

# **Türkiye'de Rakamlarla ÇED**

# Rakamlarla ÇED

07.02.1993'den 2015 yılına kadar EK-1 kapsamında **4.025** adet projenin

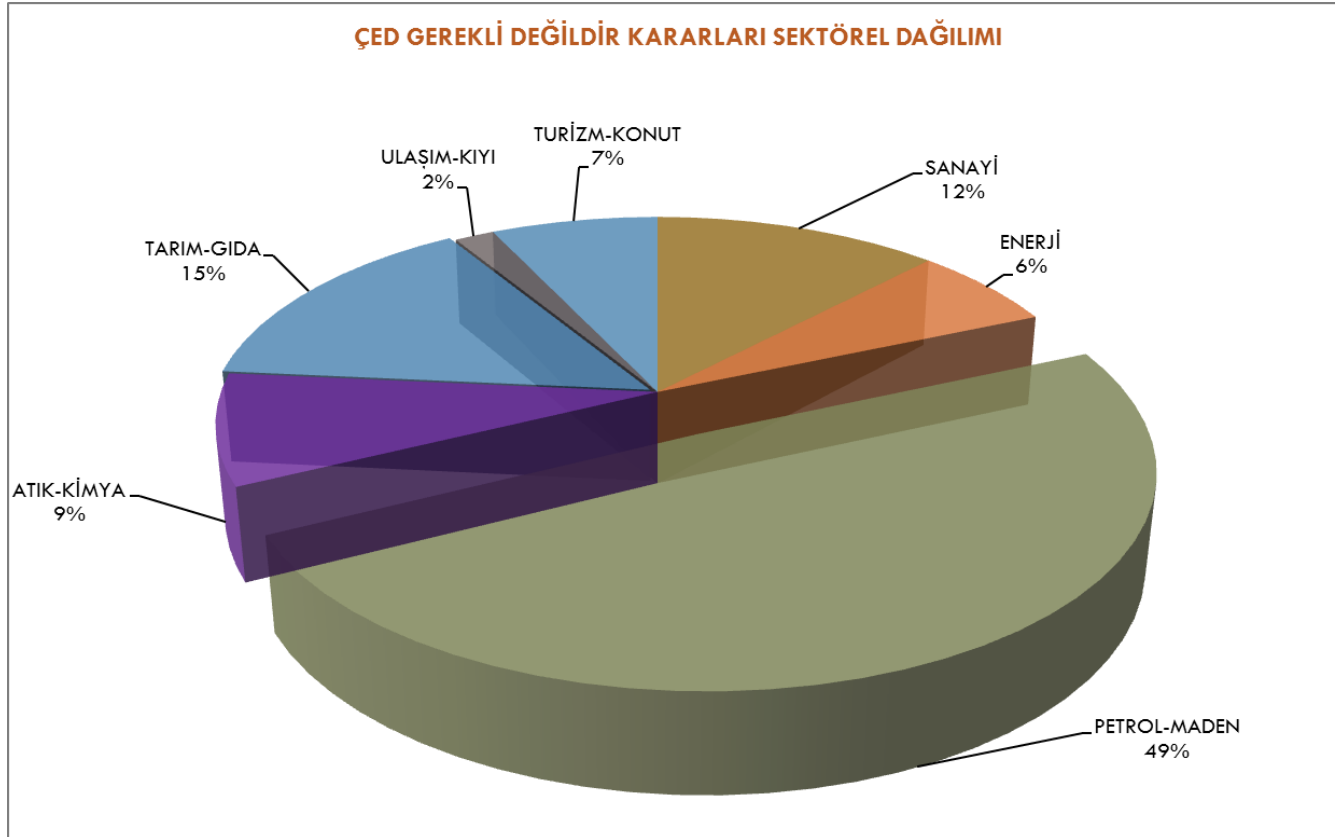
**%26 Petrol-Maden, %24 Enerji Yatırımları**



# Rakamlarla ÇED

07.02.1993'den 2015 yılına kadar EK-2 kapsamında **50.986** projenin

**% 49'u** Petrol ve Madencilik



## Rakamlarla ÇED

	<b>TOPLAM</b>
<b>ÇED Olumlu Kararları (EK-1)</b>	<b>4.025</b>
<b>ÇED Gerekli Değildir (EK-2)</b>	<b>50.986</b>
<b>ÇED Olumsuz</b>	<b>34</b>
<b>İade</b>	<b>691</b>
<b>Devam eden ÇED dosyaları (EK-1)</b>	<b>734</b>

NOT: ÇED Olumlu, ÇED Gerekli Değildir ve ÇED Olumsuz Kararlarındaki sayılar; 07.02.1993 – 11.12.2015 tarih aralığındaki ÇED sayılarıdır.



# **ÇED Yaptırımları**

# ÇED Yaptırımları

ÇED sürecine başlamadan veya bu süreci tamamlamadan inşaata başlayan ya da faaliyete geçenlere yapılan *proje bedelinin yüzde ikisi oranında idarî para cezası verilir*. Cezaya konu olan durumlarda yatırımcı faaliyet alanını eski hale getirmekle yükümlüdür.

ÇED sürecinde verdikleri taahhütnameye aykırı davrananlara, her bir ihlal için 10.000 TL (2015 yılı itibari ile 19 bin 372 TL) idarî para cezası verilir.



T.C.  
ÇEVRE ve ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI  
Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü

## ÇEVRE DANIŞMANLIK YETERLİK BELGESİ

Belge No : ÇDYB -  
Firma Adı :  
Adresi :  
Onay Tarihi :  
Geçerlilik Tarihi :

Çevre Görevlisi, Çevre Yönetim Birimi ve Çevre Danışmanlık Firmaları Hakkında Yönetmelik kapsamında çevre yönetim hizmeti vermeye yetkilidir.

M.Mustafa SATILMIŞ  
Bakan a.  
Genel Müdür

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.



T.C.  
ÇEVRE ve ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI  
Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü



## YETERLİK BELGESİ

Bu belge, 25/11/2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği'nin 18 ve 26 ncı Maddesi ve 18/12/2009 tarihli ve 27436 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yeterlik Belgesi Tebliği uyarınca ÇED Başvuru Dosyası veya ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası hazırlamaya yetkili olmak üzere verilmiştir.

M. Mustafa SATILMIŞ  
Bakan a.  
Genel Müdür

Belge No :  
Veriliş Tarihi :  
Kuruluş Adı :

Bu belge verildiği tarihten itibaren 3 ( üç ) yıl süre ile geçerlidir.

## **Kaynakça**

BARTH, H-G., BAYRAKTAR, A., KANTARCI, D., KOCASOY, G., MÜZEZZİNOĞLU, A. 1991. Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) – Uygulamadan Örnekler. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara.

GLASSON,J., THERIVEL,R., CHADWICK, A. 2005. Introduction to Environmental Impact Assessment. Routledge, New York.

ÖZER, A.Ö. 1996. Çevresel Etki Değerlendirmesine Giriş. Ankara.

ÖZER, A.Ö., ARAPKİRLİOĞLU, K., EROL, C. 1996. Plancı Gözüyle Kalkınma, Çevre ve Çevresel Etki Değerlendirmesi. Ankara.

SAYGILI, A. 2007. Çevre Hukuku Açısından Çevresel Etki Değerlendirmesi. Ankara.

ŞENGÜL, M. 2002. Türkiye’de ÇED ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği İçerik Çözümlemesi. Detay Yayıncılık, Ankara.

TÜRKİYE ÇAVRE VAKFI. 1994. ÇED Eğitimi. Ankara.

USLU, O. 1993. Çevresel Etki Değerlendirmesi. Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara.

YÜCEL, M. 2001. Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED). Baki Kitabevi, Adana.